

ΤΟΥΡΚΙΑ

Συνεχίζουμε και σήμερα με την Τουρκία του Κεμάλ, για να παρακολουθήσουμε τις κοσμογονικές κοινωνικο-πολιτικές αλλαγές και τον σκεπτικιστικό τρόπο με τον οποίο τις αφηγείται το 1933 στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, ο σμυρνιός δημοσιογράφος, μεταφραστής και λογοτέχνης Χρίστος Εμμ. Αγγελουμάτης. Είναι φανερό ότι στη Βαλκανική χερσόνησο έχει προστεθεί ένα νέο εθνικό κράτος, με τις δικές του ιδιοτυπίες. Αυτές έχουν σχέση όχι μόνο με το αυτοκρατορικό/οθωμανικό παρελθόν του ίδιου λαού, που συνομαδώνεται σ' αυτή τη νέα κρατική οντότητα, αλλά και με την ανατολική και δυτική ευρωπαϊκή συγκυρία, που έχει διαμορφωθεί μετά την Οχτωβριανή επανάσταση και τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, ειδικότερα μετά τη Μικρασιατική κατα-

τροφή, η οποία από την τουρκική οπτική γωνία νοείται ως απελευθερωτικός πόλεμος. Το νέο κράτος, από αυτή την άποψη, διατηρεί από τα στοιχεία της παράδοσης τον ανταρτισμό, με τον οποίο θα μπορέσει να επιβιώσει, και ταυτόχρονα επιδιώκει να ξεριζώσει συλλήβδην την οθωμανική/ισλαμική παράδοση, με ό,τι αυτή συνεπάγεται στην οργάνωση της ατομικής και συλλογικής ζωής, για να καθιερώσει τον κοσμικό, δηλαδή εθνικό, χαρακτήρα του κράτους. Τις εσωτερικές κοινωνικές διαδικασίες, ο Έλληνας δημοσιογράφος τις παρακολουθεί αυτή τη φορά από την Κωνσταντινούπολη, στη βάση της αυτονομότης γι' αυτόν εθνικής κοσμοαντίληψης.

Αγγελική ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Πώς επολέμησεν εσωτερικώς

και πώς επολεμήθη ο Κεμαλισμός μέχρι της επικρατήσεώς του

Διά να κατορθώσει να συλλάβη (η Νέα Τουρκία) και πάλιν τα νήματα της ιστορικής εξέλιξεως εχρειάσθη νέον μαστίγιωμα, μία νέα εσωτερική δικτατορία, που την εδέχθη ευχαρίστως, εφ' όσον δι' αυτής επρόκειτο να λύσει ζωτικά προβλήματα της ζωής της και να παρουσιασθή εις την σκηνήν με θόρυβον. Η ολιγαρχική παράδοσις την εβοήθησεν πάρα πολύ εις το δύσκολον και κοπιώδες «τέραςμα» από την Αυτοκρατορίαν εις την Δημοκρατίαν, από την κρατικήν αποκέντρωσιν εις την κρατικήν συγκέντρωσιν. Το μακρυνόν αλλά μεγαλειώδες παρελθόν, τής έλεγεν ότι κάπως συνέβλεν και αυτή διά να δημιουργηθούν οι Σουλτάνοι «γίλντρίμ», με την διαφοράν ότι η ιδιική της αξία επροσωποποιήθη εις την αξίαν των Σουλτάνων. Αυτήν την φοράν θα εκινείτο διά ιδικών της λογαριασμών και αντί με την νέαν της εξόρμησιν να προσθέσει εις την χορείαν των Σουλτάνων της ακμής ένα νέον αυτοκράτορα, εκδικητήν και αναστηλωτήν του εκπεσόντος μεγαλείου, τής εφάνη αναγκαίον να καταδείξη λαϊκούς τύπους, να τους υψώσει και να τους λατρεύσει, να αισθανθή την πνοήν των. Εις την μεγάλην και δραματικήν ιστορίαν της Τουρκίας η μορφή του Μουσταφά Κεμάλ εμφανίζεται ως πρώτη και ουσιώδης άμεσος εκδηλώσις της δυναμικότητος του τουρκικού λαού, επεμβαίνοντος διά πρώτην φοράν εις τα δημόσια πράγματα της χώρας του.

Η νέα δικτατορία εκληρονόμησε κατ' αυτόν τον τρόπον το στοιχείον της προσωπικής επιβολής το οποίον και εχρησιμοποίησε διά σκοπούς αναθέτους προς τους της σουλτανικής ολιγαρχίας. Δι' αυτό και η αντίδρασις κατά του κεμαλισμού έγινε μία υπόθεσις επαναφοράς του παλαιού καθεστώτος και όχι ευρύτερας εκδημοκρατικοποιήσεως της ζωής. Κανείς εις την Τουρκίαν δεν εκινήθη μέχρι σήμερον γύρω από συνθήματα ελευθερίας, κανείς δεν κατηγορήσει τον Κεμάλ ότι παρεμποδίζει την δημοκρατικήν εξέλιξιν. Αντιθέτως: οι αντίπαλοί του τον κατηγορήσαν ότι ανέτρεψε τας παλαιάς αξίας και επεξήγησε διά μιας αποτόμου δημοκρατικής επαναστάσεως να μεταβάλη ήθη και έθιμα παραδόσεις αιωνοβίους. Επειδή δε η ισχυροτέρα δύναμις του παρελθόντος ήτο η θρησκεία, οι αντίπαλοι του Κεμάλ εφόρεσαν τον μανδύαν του προφήτου, εις την μορφήν του οποίου ανευρίσκουν την μόνην παρηγορίαν και την μόνην ελπίδα διά μίαν παλινόρθωσιν.

Σοφοί ουλεμάδες και σοφολογώτατοι ιεροδιδάσκαλοι, σουλτανικοί, από εκείνους που ανήγαγον την κατασπατάλησιν του δημοσίου θησαυρού εις τέχνην και ήξευρον να κρύβουν το έγκλημα υπό το ευγενικώτερον των μειδιαιμάτων, όλος ο κόσμος του μυστηρίου και του «κονακίου» που απένειμε την δικαιοσύνην κατά βούλησιν και δεν περιφρονούσε τον οβολόν της χήρας εκινήθη κατά του νέου καθεστώτος, με κύριον στόχον την επαναφοράν εις την ζωήν της μουσουλμανικής θρησκείας ως κυριάρχου δυνάμεως εις την δημοσίαν ζωήν και εκπαίδευσιν. Αλλά αι προσπάθειαι αιται απέτυχαν και ο παλαιός κόσμος περιέπεσεν εις μίαν νοσταλγίαν, ανίκανος πλέον να κινήθη. Θα τον συναντήσετε εις τους ησυχούς δρόμους της Σταμπούλ εις τα μαγευτικά προάστια της, με μίαν πικρίαν εις τα χείλη και δέος εις την ψυχήν. Περιφρονεί την μεταρρυθμίωσιν, ελεεινολογεί το κατάντημα της Αυτοκρατορίας, δεν αρέσκειται εις τίποτε.

Ο κεμαλισμός έχει τσαλαπατήσει κυριολεκτικώς τον κόσμον αυτόν και τον άφησε να ζη καταναλισκόντα, μέσα εις μίαν θλιβεράν σιωπήν, τα απομεινάρια της περιουσίας του. Απλήλαξε το σχολείον από την πληροήν του, τον εξωστράκισε και από την κοσμικήν ακόμη κίνησιν, τον κατεφωνεύεται παντού, τον γελοιοποιεί εις την νεολαίαν. Τα αναγνωσματάρια γέμουν από σκηνάς της παλαιάς ζωής, όπου περιγράφεται με ζωηρά χρώματα το παλιόν καθεστώς ως καθεστώς βαρβαρότητος...

Το παντοδύναμον «Κόμμα του Λαού»

Η δικτατορία βλέπει και ακούει

Η κεμαλική δικτατορία έχει αναμφισβητήτως στερεωθεί εις την συνείδησιν του λαού και θεωρείται από τα προηγμένα στοιχεία του μία ανάγκη δικαιολογημένη. Το μέσον δε με το οποίον επιβλέπει και ανανεώνει ντε φάκτο την εντολήν της, δεν είναι τόσον αι κατά διαστήματα εκλογαί, όσον η αέναος παρακολούθησις των ζητημάτων και των διαφορών ζωμών, που δημιουργούν αι συνθήκαι της ζωής, δι' ενός μονίμου και καταπληκτικού εις πολύμορφον δράσιν οργανισμού, του οργανισμού που αποκαλείται «δημοκρατικόν κόμμα του λαού» «Τζουμχουριέτ Χαλκ Φιρκασί».

Το κόμμα του λαού εγεννήθη και ανεπτύχθη εις την πυράν του εμφυλίου και του εθνικού πολέμου, ως κόμμα στρατευόμενον. Μετεχειρίσθη την αγχόνην ως μέσον δράσεως και τα κινήτά δικαστήρια της ανεξαρτησίας ως μοναδικά όργανα επιβολής, εις μίαν περίοδον όπου κανείς δεν επίστευεν εις την δυνατότητα της εθνικής αφυπνίσεως. Εποποθετήθη ευθύς αμέσως εις το κέντρον της μεγάλης προσπαθείας διά την αυτοτέλειαν και την κρατικήν ανασύνταξιν και επρομήθευσεν εις την δικτατορίαν στρατιώτας, στελέχη, πολιτευτάς, αγωνιστάς. Υπήρξε η επιμελητέα του κινήματος, το όργανον διά του οποίου οι σκοποί της δικτατορίας εγένοντο σκοποί της λαϊκής μάξης και συγχρόνως ο οφθαλμός της δικτατορίας.

Το κόμμα του λαού εμονοπώλησε την πολιτικήν ζωήν κατά τρόπον φυσιολογικόν, αφού τα παλαιά κόμματα έλαβον θέσιν κατά του κεμαλισμού ως ιδεολογίας και ως κινήματος. Διά να προσδώση κύρος εις το κίνημα δεν ηρνήθη να χρησιμοποιήση τον θρησκευτικόν φανατισμόν του όχλου και να χρωματίση με το πράσινον χρώμα του Ισλάμ την ερυθράν νεοτουρκικήν σημαίαν της δημοκρατίας. Προτού προβή εις την κατά μέτωπον εσωτερικήν επίθεσιν εκίνησεν εις την Ανατολήν ιερόν πόλεμον κατά του Χαλίφου της Σταμπούλ ως συμμάχου των Άγγλων και προδότη του Ισλάμ, ενώ εκ παραλλήλου προσεβλήκυσεν εις τας γραμμάς του χιλιάδας και χιλιάδας νέων, ζωηρών και τολμηρών μεταρρυθμιστών, εξ εκείνων που κατέκλυσαν κατά τον πόλεμον τα πανεπιστήμια και τα εργοστάσια της Γερμανίας και της Μεσευρώπης, το μεν διά να γνωρίσουν την γερμανικήν κουλτούρ, το δε διά να χρησιμεύσουν ως στελέχη μιας ομαδικής ανανεώσεως του κρατικού και τεχνικού εξοπλισμού της αυτοκρατορίας. Τα στελέχη αυτά μαζί με τας πολιτίμους γνώσεις απέκτησαν και πολιτίμους ιδέας, μερικά δε εξ αυτών έλαβον μέρος και εις τα παραχώδη κοινωνικά γεγονότα που επακολούθησαν την ανακωχήν εις τας Κεντρικάς Αυτοκρατορίας. Όταν ήλθον εις την Τουρκίαν προσέβλεψαν αμέσως την Ανατολήν ως πραγματικήν εθνικήν εστίαν και επέταχθησαν αμέσως υπό την σημαίαν του «Κόμματος του Λαού» σχηματίσαντα την μικράν αλλά δυναμικήν στρατιάν των μεταρρυθμιστών, επί της οποίας εστηρίχθη το έργον της όλης αναστάσεως. Έδωσαν νέον αίμα εις το κράτος και ωρισμένον περιεχόμενον εις το κόμμα του λαού, το οποίον μετετράφη κατ' αυτόν τον τρόπον εις ένα ογκώδη οργανισμόν μεταρρυθμίσεως κοινωνικής.

Και πραγματικώς. Το κόμμα της κεμαλικής δικτατορίας δεν είναι κυρίως ευτείν ένα πολιτικόν κόμμα, με την έννοια που δίδομεν συνήθως εις τα κόμματα της κοινοβουλευτικής λειτουργίας. Αι βάσεις του είναι εκτός του κοινοβουλίου, αι μέθοδοί του καθαρώς επαναστατικάί, ο ρόλος του ευρύς, ευρύτατος. Το πρόγραμμά του είναι και πρέπει να γίνη πρόγραμμα κρατικόν, οι σκοποί του πραγματοποιούνται διά της κρατικής μηχανής και απ' ευθείας.

